

[Poul Hartling.]

også, når vi taler om investeringer i uddannelsen. Det er økonomi, både fordi de nye og bedre uddannelsesmuligheder skal fremskaffes, og fordi de skal gøre den enkelte bedre skikket til at tage sin plads i produktionen. Men de er også med til at gøre mennesker mere selvstændige, mindre afhængige, med til at åbne døre ind til en rigere tilværelse også i andet end økonomisk henseende. Vi er vant til at se højskolen i det perspektiv, men også den faglige og erhvervsmæssige uddannelse har for mange mennesker haft en værdi, der ikke alene kan måles i penge.

Taler vi om boligpolitik og boligproduktion, har de økonomiske muligheder, den økonomiske tilrettelæggelse, en dominerende plads, men boligen er samtidig afgørende for den enkeltes og for familiens udfoldelse menneskeligt og kulturelt. Overfyldte og saneringsmodne lejligheder er dårlige rammer for familiens trivsel, og det moderne samfund sætter meget over styr, hvis vi netop på dette område ikke formår at følge den ellers almindelige velstandsstigning op. Den voksende fritid kan også ses i denne sammenhæng. Den rejser økonomiske spørgsmål, fordi den forudsætter, at vi producerer mere på kortere tid, men det er også et spørgsmål om at skabe mulighederne for fritidsanvendelse og fritidsindhold.

Vi står i disse år midt i dybtgående erhvervstilpasninger, omstillinger, rationaliseringsprocesser, og her er det igen de økonomiske sider, der har præget debatten, men i disse omstillingers kølvand rejser der sig store menneskelige problemer, og der åbner sig nye menneskelige muligheder. En udvikling, som på få år skubber flere hundrede tusinde mennesker fra landbruget over i andre erhverv, er ikke uden menneskelige problemer. Dette gælder også den omstillingsproces, som i disse år rammer store dele af detailhandelen og håndværket. Det skal man ikke glemme, når man ud fra kolde økonomiske kendsgerninger diskuterer disse forhold, og det kan måske føles

dobbelt hårdt, hvis man glemmer det, når man ved lovgivningen, ikke mindst på de sociale områder, er tilbøjelig til at overse disse grupper af befolkningen. Tværtimod har vi jo set, at der på det sidste er blevet lagt yderligere tunge byrder på disse mennesker igennem forpligtelsen til at opkræve moms, og flere er i vente, når kildeskatten føres ud i livet.

Også inden for industrien og mange af dens arbejdspladser gør der sig tilpasnings- og omstillingsproblemer gældende. Den seneste tid har jo bragt særlig iøjnefaldende eksempler herpå. Det er mit indtryk, at man på mange arbejdspladser har gjort meget for at mindske de menneskelige problemer, som er knyttet til de nødvendige omstillinger, men der er også steder, hvor det kan have skortet på forståelsen af den rolle, som klimaet på arbejdspladsen kan spille. Der var i det oplæg herom, der forleden fremkom på LOs kongres, meget, som fortjener at blive taget op til nøjere overvejelse. Så vidt jeg kunne se af avisreferaterne, var der også ting deri, som vi meget vel kunne blive enige om, og som i hvert fald kan blive et positivt bidrag til et bedre klima på arbejdspladsen.

Jeg har villet nævne disse forskellige forhold som baggrund for den aktuelle økonomiske politik og de vilkår, den byder erhverv og produktion, men også som en understregning af, hvor vigtigt det er i alle sammenhænge at fastholde en positiv økonomisk og erhvervsmæssig udvikling. Vi kan simpelt hen ikke undvære fremgang i produktion, hvis vi skal kunne magte de mange store opgaver, der ligger for, og hvoraf jeg kun har nævnt nogle få. Også fremgangen har sine problemer. Dem må vi løse, sådan at vi giver produktion og erhverv de gode vækstbetingelser, der skal til, hvis de skal kunne skabe grundlaget for at løse alle de andre opgaver.

Set på den baggrund er vort lands økonomiske udvikling og den økonomiske politik afgjort ikke tilfredsstillende. Selv om medbøren udefra i form af et gunstigt pris-